

**Art precolombí de la zona andina**

Codi: 100565  
Crèdits: 6

| Titulació                 | Tipus | Curs | Semestre |
|---------------------------|-------|------|----------|
| 2500239 Història de l'art | OT    | 3    | 0        |
| 2500239 Història de l'art | OT    | 4    | 0        |

**Professor de contacte**

Nom: Victòria Solanilla Demestre  
Correu electrònic: Victoria.Solanilla@uab.cat

**Utilització d'idiomes a l'assignatura**

Llengua vehicular majoritària: català (cat)  
Grup íntegre en anglès: No  
Grup íntegre en català: Sí  
Grup íntegre en espanyol: No

**Prerequisits**

Es recomana tenir comprensió lectora en diverses llengües modernes, a part del català i l'espanyol.

**Objectius**

L'objectiu d'aquesta assignatura és proporcionar uns coneixements bàsics sobre l'art de la Zona Andina i crear per tant unes expectatives que obrin nous camins als nostres estudiants.

Acabat el curs, l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer o identificar les obres clau de les cultures estudiades, així com situar-les correctament en un context històric i artístic.

**Competències**

**Història de l'art**

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

**Resultats d'aprenentatge**

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
7. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
8. Estimular la creativitat i fomentar idees innovadores.
9. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
10. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
11. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística
12. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
13. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
14. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
15. Saber exposar amb eficàcia els coneixements, oralment i per escrit.
16. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.

## Continguts

### 1. INTRODUCCIÓ

#### 1.1 Poblament d' Amèrica.

Races. Teories antigues i modernes sobre el poblament d' Amèrica. Arees culturals. Els estudis americanistes.

#### 1.2 Prehistòria

Principals troballes. L' art rupestre (gravats i pintures).

### 2. ZONA ANDINA

#### 2.1 Concepte de Zona Andina.

Etapes i cultures. Característiques generals del seu art. Religió. Societat. Economia. El medi ambient: els tres espais, Sierra, Costa i Selva. Les interrelacions i el paisatge impliquen l' existència de tradicions diferents

a la Costa que a la Sierra.

#### 2.2 Preceràmic final o Arcaic tardà.

El sorgiment de la civilització. Definició del concepte, models de subsistència i de societat. Tipus d'arquitectura (superposició de plataformes, places enfonsades...).

Caral. Cerro Sechin. Huaca Prieta. Kotosh.

#### 2.3 Període Inicial o Formatiu Temprà.

El pas del Arcaic al Formatiu: canvi en els models de subsistència, major complexitat política, aparició de la ceràmica i gran importància de l'art en l'arquitectura.

Costa Nord: Moxeque, Caballo Muerto, Huaca de los Reyes y Ventarrón.

Temples en U (Williams) Garagay, Cardal, Mina Perdida y La Florida.

#### 2.4 Període Arcaic Mig o Horitzó Temprà.

Cultura CHAVIN. Situació i característiques. Chavin de Huántar. Aspectes essencials de l'estructura social, econòmica i cosmovisió.

Arquitectura: el centre cerimonial i principals edificis. L'escultura arquitectònica i la seva iconografia. Ceràmica i teixits.

## 2.5 Període Intermedi Temprà o Formatiu Final.

Cultura PARACAS. Arquitectura funerària. Els teixits i la seva simbologia.

Cultura NAZCA. Arquitectura: centres religiosos, aqüeductes subterranis. La seva ceràmica: formes i iconografia. Els geoglifs del desert de Nazca.

Cultura MOCHE. Arquitectura (les grans "huaques" de maó), els enterraments reials (Senyor de Sipán). Ceràmica, relleus pintats, tèxtils i orfebreria.

## 2.6 Període Horitzó Mitjà.

Cultura TIAHUANACO. Arquitectura monumental. Escultura en pedra. Ceràmica. Teixits i la seva simbologia.

La seva projecció en la cultura HUARI.

## 2.7 Període Intermedi Tardà.

Cultura CHIMÚ. ChanChan: arquitectura en maó. Escultura en fusta, ceràmica, orfebreria i teixits.

## 2.8 Període Horitzó Tardà.

Cultura INCA.

A. Mites més importants (dels orígens, de Vichama, de les Quatre Edats i de Manco Capac). Geografia. Societat. Religió. Govern i administració.

B. Arquitectura: característiques. Cuzco: temples, carrers, fortalesa de Sacsahuamán i fonts. Machu Picchu. Ceràmica. Teixits. Art dels metalls.

## Metodologia

### Tipus: Autònomes

|                               |   |     |                             |
|-------------------------------|---|-----|-----------------------------|
| Lectura obligatòria i crítica | 5 | 0,2 | RA311, E04.01, RA326, RA308 |
|-------------------------------|---|-----|-----------------------------|

- [Modifica](#)
- [Elimina](#)

### Tipus: Dirigides

|                   |    |     |                                                                                                |
|-------------------|----|-----|------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Classes Magistral | 40 | 1,6 | RA311, RA038, RA042, RA043, RA044, E04.01, E07.01, E07.02, E06.01, E06.03, RA326, RA308, RA048 |
|-------------------|----|-----|------------------------------------------------------------------------------------------------|

- [Modifica](#)
- [Elimina](#)

### Tipus: Supervisades

|                                       |    |     |                                                                          |
|---------------------------------------|----|-----|--------------------------------------------------------------------------|
| Treball escrit i presentació a classe | 40 | 1,6 | RA311, RA038, RA042, RA043, RA044, E04.01, E07.01, E07.02, E06.01, RA326 |
|---------------------------------------|----|-----|--------------------------------------------------------------------------|

### Dirigides

Classes teòriques dirigides pel/per la professor/a

37,5

Classes magistrals amb suport de TIC i debat en gran grup

|                     |                                                                                                                         |    |                                                                                                                                                                      |
|---------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                     | Sessions de seminaris i pràctiques dirigides per/per la professor/a                                                     | 15 | Resolució de dubtes i manteniment de discussions sobre continguts específics de la matèria, els problemes i seminaris                                                |
| <b>Supervisades</b> | Tutories                                                                                                                | 12 | Sessions concertades per resoldre dubtes i mantenir discussions sobre continguts específics de la matèria els problemes i seminaris                                  |
|                     | Exercicis pautats d'aprenentatge                                                                                        | 3  | Realització i correcció d'exercicis pautats d'aprenentatge                                                                                                           |
| <b>Autònomes</b>    | Estudi personal                                                                                                         | 45 | Integració dels coneixements adquirits. Realització d'esquemes, mapes conceptuals, resums.                                                                           |
|                     | Lectura de textos. Redacció de treballs. Preparació de comentaris orals i seminaris. Recerca d'informació bibliogràfica | 30 | Lectura comprensiva de textos. Realització de ressenyes, resums i comentaris analítics mitjançant una guia. Estratègies de cerca d'informació. Selecció de materials |

## Activitats formatives

| Títol                                  | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge                 |
|----------------------------------------|-------|------|------------------------------------------|
| <b>Tipus: Dirigides</b>                |       |      |                                          |
| Classes magistrals                     | 40    | 1,6  | 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14                  |
| <b>Tipus: Supervisades</b>             |       |      |                                          |
| Trreball escrit i presentació a classe | 40    | 1,6  | 1, 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 |
| <b>Tipus: Autònomes</b>                |       |      |                                          |
| Lectura obligatòria i crítica          | 5     | 0,2  | 8, 11, 15                                |

## Avaluació

|                                            |     |    |     |                                                                                 |                                                                                                                 |
|--------------------------------------------|-----|----|-----|---------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Prova escrita                              | 50% | 30 | 1,2 | RA311, E04.01, E07.01, E06.01, RA326                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Modifica</a></li> <li>• <a href="#">Elimina</a></li> </ul> |
| Resum i crítica d'un text                  | 15% | 10 | 0,4 | RA311, RA038, RA042, E04.01, E06.01, RA326                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Modifica</a></li> <li>• <a href="#">Elimina</a></li> </ul> |
| Presentació a classe del treball de curs   |     |    |     |                                                                                 |                                                                                                                 |
| Treball escrit i presentació oral a classe | 35% | 25 | 1   | RA311, RA038, RA042, RA043, RA044, E04.01, E07.01, E07.02, E06.01, RA326, RA308 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Modifica</a></li> <li>• <a href="#">Elimina</a></li> </ul> |

L'avaluació de l'assignatura constarà de dues parts:

- Ø Examen final (60 %) el dia que decidim cap a finals del semestre, quan haguem acabat el programa.

L' examen es farà a partir de les imatges que s'hauran vist a classe.

Totes les imatges hauran de ser analitzades amb els següents paràmetres: **1.** Identificació o títol de l' obra. Periodització. **2.** Context històric i cultural en què es pot situar l'obra. **3.** Característiques generals de l' estil (escultura, arquitectura...), que en funció de l' època, poden ser aplicables a l'obra en concret. **4.** Anàlisi formal de l'obra (atenent a

Quan Gestió Acadèmica de la Facultat decideixi (a finals de

### una reavaluació

exclusivament per a aquells/es alumnes que tinguin suspes

alguna o algunes de les proves anteriors. Per tant,

**no es podran presentar**

els/les

que no les hagin fet al llarg del curs ni tampoc els /les que l

reavaluació només possibilita aprovar les proves suspeses.

qüestions formals de la peça, aspectes compositius, volums...). 5. Anàlisi iconogràfica o interpretativa. Aquí també es poden fer comparacions amb altres obres, ja sigui des del punt de vista formal, temàtic o iconogràfic.

- ØTreball de curs (40 % de la nota).

- 1 ressenya d' una conferència impartida a classe. S'especificarà més endavant. (15%)

-Exposició a classe d'un dels temes que s'hauran d' escollir individualment d'una llista que es penjarà al CV (25%).

Es recorda que els dimarts de 12,00 a 13.00h. em trobareu al despatx, per tal de fer el seguiment del treball de curs, i així es podrà ajudar a buscar la bibliografia adient i a desenvolupar el tema.

## Activitats d'avaluació

| Títol                     | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge                              |
|---------------------------|-----|-------|------|-------------------------------------------------------|
| Prova escrita             | 50% | 30    | 1,2  | 9, 11, 14, 15                                         |
| Resum i crítica d'un text | 15% | 10    | 0,4  | 3, 5, 9, 11, 15                                       |
| Treball de curs           | 35% | 25    | 1    | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 |

## Bibliografia

### Obres generals

- Adams, R.E.W. (2000): Las antiguas civilizaciones del Nuevo Mundo, Barcelona:Crítica.
- Alcina Franch, J. (1987): Historia del arte hispanoamericano, 1: Arte precolombino, Madrid: Alhambra.
- Bosch Gimpera, P. (1975): La América pre-hispánica, Barcelona: Ariel.
- Girard, R. (1976): Historia de las civilizaciones antiguas de América, 3 vols.,Madrid: Alhambra.
- Grieder, T. (1987): Orígenes del Arte Precolombino, México DF: F.C.E.
- Kubler, G. (1986): Arte y arquitectura en la América precolonial, Madrid: Cátedra.
- Piña Chan, R. (1986): Historia, Arqueología y Arte Prehispánico, México DF: F.C.E.
- Séjourné, L. (1976): América Latina I. Antiguas culturas precolombinas, Madrid: Siglo XXI.

### Zona Andina

- Alva, W. (1994) Sipán. Colección Cultura y Artes del Perú. Lima.

- Berberian, E. - Raffino, R. (1991): Culturas indígenas de los Andes meridionales, Madrid: Alhambra.
- Berenguer, J. (2000) Tiwanaku: señores del lago sagrado. Museo Chileno de Arte Precolombino - Banco Santiago, Santiago de Chile.
- Burger, R. (1995): Chavín and the Origins of Andean Civilisation, London:Thames & Hudson.
- Cieza de León, P. (1984): La crónica del Perú, Madrid: Crónicas de América.
- Cieza de León, P. (1985): Señorío de los Incas, Madrid: Crónicas de América.
- Cuesta Domingo, M. (1980): Arqueología andina: Perú, Madrid, Ministerio de Cultura.
- Davies, N. (1999): Los antiguos reinos del Perú, Barcelona: Crítica-Arqueología.
- Kauffmann, F. (1978): Manual de arqueología peruana, Lima.
- Lavalle, J. - Lang, W. (1990): Culturas precolombinas: Chimú, Lima: Banco de Crédito del Perú.
- Lavalle, J. - Lang, W. (1990): Culturas precolombinas: Paracas, Lima: Banco de Crédito del Perú.
- Lechtmann, H. - Soldi, A. (1985): La tecnología en el mundo andino, México DF: UNAM.
- Lumbreras, L.G. (1974): The Peoples and Cultures of Ancient Peru, Washington DC: Smithsonian Institution.
- Lumbreras, L.G. (1981): Arqueología de la América Andina, Lima.
- Lumbreras, L.G. (1992): Cultures preincaiques dels Andes septentrionals i centrals: la cultura Chavín, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Mason, A. (1978): Las antiguas culturas del Perú, México DF: F.C.E.
- Paul, A. (1991): Paracas. Art and Architecture, Iowa City: University of Iowa.
- Poma de Ayala, H. (1987): Nueva crónica y buen gobierno, Madrid: Crónicas de América.
- Porras, R. (1986): Los cronistas del Perú (1528-1650), Lima: Banco de Crédito del Perú.
- Rovira, S. (1990): La metalurgia americana: análisis tecnológico de materiales prehispánicos y coloniales, Madrid: Universidad Complutense.
- Rowe, J.H. (1967) Form and Meaning in Chavin Art. En: Peruvian Archaeology - Selected Readings, eds. J. H. Rowe y D.Menzel, págs. 72-103.
- Tello, J. - Mejía, T. (1979): Paracas: cavernas y necrópolis, Lima: UNMSM.